

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 28.3.2008
KOM(2008) 159 lõplik

2008/0064 (COD)

Ettepanek:
EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU OTSUS
Euroopa loovuse ja innovatsiooni aasta (2009) kohta

(komisjoni esitatud)

SELETUSKIRI

Euroopa loovuse ja innovatsiooni aasta (2009)

1. SISSEJUHATUS

Euroopa peab saavutama paremaid tulemusi loovuse ja innovatsiooni valdkonnas nii sotsiaalsetel kui majanduslikel põhjustel. Euroopa Ülemkogu on korduvalt juhtinud tähelepanu, et innovatsioonist sõltub paljuski see, kas Euroopa suudab tõhusalt vastata üleilmastumise väljakutsetele ja kasutada sellega kaasnevat võimalust. Näiteks 2006. aasta detsembris märkis ülemkogu, et Euroopa vajab strateegilist lähenemisviisi, mille eesmärk on luua innovatsioonisõbralik keskkond, kus teadmised muudetakse innovatiivseteks toodeteks ja teenusteks¹. Tänapäeva majandus, mille keskmeks on teadmiste ja kiire innovatsiooni parema kasutamise kaudu saadav lisaväärtus, nõuab loovate oskuste baasi laiendamist nii, et sellesse oleks kaasatud kogu elanikkond. Eelkõige vajatakse oskusi ja pädevusi, mis aitavad inimestel näha muutusi kui võimalusi ning võimaldavad olla avatud uutele ideedele, mis edendavad innovatsiooni ja aktiivset osalemist kultuuriliselt mitmekesisel ja teadmispõhises ühiskonnas.

Innovatsioonisuutlikkus on tihedalt seotud loovusega, isikuomadusega, mille aluseks on kultuurilise ja inimestevahelise suhtluse oskused ja väärtused. Et sellest täiel määral kasu saada, tuleb loovust arendada kogu elanikkonna hulgas. Hariduse ja koolituse rolli loovuse, tulemusliku innovatsiooni ja konkurentsivõime arendamise määrava tegurina rõhutati taaskord 2007. aasta märtsis peetud Euroopa Ülemkogul, kus toodi välja nn teadmiste kolmnurga kontseptsioon, mis hõlmab haridust, teadust ja innovatsiooni².

Tööprogramm „Haridus ja koolitus 2010”³ ja ühenduse tegevusprogrammid elukestva õppe ning noorsoopoliitika valdkonnas, samuti nendega seonduvad kultuurivaldkonna programmid

¹ Euroopa Ülemkogu eesistujariigi järeldused – Brüssel, 14.–15. detsember 2006, artikkel 28.

² Euroopa Ülemkogu eesistujariigi järeldused – Brüssel, 8.–9. märts 2007.

³ Haridus ja koolitus 2010 – Lissaboni strateegia edu sõltub kiiretest reformidest; nõukogu ja komisjoni ühisaruanne, vastu võetud 26. veebruaril 2004. Vt ka: üksikasjalik töökava Euroopa haridus- ja koolitussüsteemide eesmärkide saavutamise rakendamise kohta (ELT C 142, 14.6.2002, lk 1).

pakuvad võimalusi kogemuste ja heade tavade vahetuseks Euroopa tasandil ning aitavad huvirühmadel paremini aru saada loovuse ja innovatsioonisuutlikkuse edendamise viisidest. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006 soovitusel võtmepädevuste kohta elukestvas õppes⁴ on sätestatud üleeuroopaline lähteraamistik, mis hõlmab kaheksat võtmepädevust (määratletud kui teadmised, oskused ja hoiakud) ning sisaldab laiaulatuslikku haridus- ja koolituskava kõigi eluetappide jaoks. Paljud neist pädevustest on seotud loovuse ja innovatsiooniga isiksuste, isikutevaheliste suhete ning kultuuridevahelisel tasandil (sh matemaatikapädevus ning põhiteadmised loodusteaduste ja tehnoloogia valdkonnas, infotehnoloogiline pädevus, õppimisoskus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, algatusvõime ja ettevõtlikkus, kultuuriteadlikkus ja -pädevus).

Euroopa aasta väljakuulutamine on tõhus viis aidata kaasa selle keerulise ülesande täitmisele tõstes avalikkuse teadlikkust, levitades teavet heade tavade kohta, innustades teadusuuringuid, loovust ja innovatsiooni ning edendades poliitilist debatti ja strateegilisi muutusi. Sidudes omavahel ühenduse, riigi, piirkondliku ja kohaliku tasandi meetmed ning avades huvirühmadele võimalused osalemiseks, aitab Euroopa aasta luua sünergiat teavitamis- ja teadlikkuse tõstmise toimingutes ning võimaldab poliitiliste debattide käigus keskenduda just neile teemadele.

2009. aasta eesmärk on edendada loovust ja innovatsioonisuutlikkust kui igapäevaseks vajalike võtmepädevusi. See on kooskõlas komisjoni teatise „Laiapõhjaline ELi innovatsioonistrateegia” avaldatuga, kus öeldakse, et „haridus on põhiline poliitikavaldkond, milleta innovatsioon jääks toetuseta. Haridus peab soodustama andekust ja loovust maast madalast”⁵. Seega on elukestva õppe programmil tähtis osa Euroopa aasta toetamisel. Teised poliitika ja programmid sellistes seotud valdkondades nagu ettevõtetus, infoühiskond, teadusuuringud, ühtekuuluvus või maaelu areng, toetavad asjakohasel viisil Euroopa aasta eesmärkide elluviimist.

2. TAUST

Loovus on isikuomadus, mis avaldub paljudes valdkondades alates kunstist, disainist ja käsitööst ning lõpetades teaduslike avastuste ja ettevõtlusega, sealhulgas sotsiaalse ettevõtlusega. Loovuse mitmekihilisus on põhjus, miks teadmistega mitmetest erinevatest valdkondadest – nii tehnoloogia vallas kui väljaspool seda ala – saab luua aluse loovuse ja innovatsiooni arenguks. Innovatsioon tähendab uute ideede edukat rakendamist, loovus on innovatsiooni eeldus. Uued tooted, teenused, protsessid, strateegiad ja organisatsioonid nõuavad inimestelt uute ideede genereerimist ja nende uudset seostamist. Loova mõtlemise ja eduka probleemilahenduse oskused on seega ühtviisi olulised nii majandus- ja sotsiaalvaldkonnas kui ka kunstis.

Loovuse ja innovatsiooni kooslusi, mis ühendaksid ühelt poolt kunsti valdkonda ning teisalt tehnoloogia ja ettevõtlusega tegelejaid, tuleb harva ette. Euroopa aasta üheks oluliseks eesmärgiks on silla loomine nende kahe maailma vahel, tuues konkreetseid näiteid kui kasulik on loovuse ja innovatsiooni kontseptsiooni ühtne käsitlemine paljudes valdkondades, näiteks koolides, kõrgkoolides ning era- ja riiklikes organisatsioonides.

Oluline, kuid sageli kasutamata jäetud innovatsiooni allikas võib asuda ka väljaspool organisatsiooni, nimelt kasutaja. Kasutaja vajadused võivad olla lähtepunktiks arendustegevusele, toodete ja teenuste täiustamisele ja/või uute, konkurentsivõimelisemate

⁴ Soovitus 2006/962/EÜ (ELT L 394, 30.12.2006), lk 10.

⁵ KOM(2006) 502 (lõplik).

väljatöötamisele. Vajalike pädevuste toel ei esinda kasutajad mitte üksnes innovatsioonisõbralikku turukeskkonda kui tarbijad, vaid nad lahendavad ka ettenägematuid probleeme ning osalevad ise uute toodete ja teenuste väljatöötamisel. Tarbijate kaasamise positiivne mõju väljendub selles, et need uue tehnoloogia tootjad, kes teevad tihedat koostööd tarbijatega, on saavutanud kõrge innovaativsuse taseme.

Pädevuste ja innovatsiooni seos on dünaamiline: nii inimeste hoiakud kui ka nende oskused ja teadmised aitavad innovatsiooni käivitada ja innovatsioon omakorda aitab kaasa oskuste suhtes kehtivate nõudmiste muutumisele nii ühiskonna kui ettevõtte tasandil. Eduka innovatsiooni retsept igas olukorras ei ole lihtsalt teatavate oskuste kombineerimine. Innovatsiooniprotsessid on muutumas järjest sidusamaks, multidistsiplinaarsemaks ja probleemile suunatumaks, esitades üha suuremaid nõudmisi üldistele oskustele nagu õppima õppimisele ja võimele teistega koos tegutseda. Seepärast on oluline käsitleda pädevusi kui „teadmisi, oskusi ja hoiakuid”, nagu seda tehakse soovitusel võtmepädevuste kohta. Suhtumine muutustesse võib olla sama oluline kui mõni muu formaalne kutseoskus.

Loovuse ja innovatsioonisuutlikkuse alusmüüri kõige olulisema osa moodustavad motivatsioon ja algatusvõime. Nende omaduste arengule pannakse alus isiksuse arengu varajases etapis. Loovuse arendamisel on oluline osa kooliea noorema astme õppekavas, kuid loovuse osa kahaneb drastiliselt õpilaste haridustee jätkudes. Üks haridussüsteemi peamisi väljakutseid on seega see, kuidas hoida laste ja noorte hulgas elavana loovusesädet. Seda saab teha näiteks suurendades loovate ainete osatähtsust, töötades välja uusi lähenemisi õppimisele ja soodustades mitmesuguseid õppekavaväliseid tegevusi.

Samal ajal on oluline kultuuridevahelise ja inimestevahelise suhtlusoskuse arendamine, et inimesed omandaksid oskused, kuidas osaleda tõhusalt ja konstruktiivselt ühiskonna- ja tööelus, eelkõige pidades silmas järjest mitmekesisemaks muutuvat ühiskonda. Kodanikupädevus võimaldab inimestel täiel määral osaleda kodanikelus, toetudes teadmistele sotsiaalsetest ja poliitilistest mõistetest ja struktuuridest ning aktiivse ja demokraatliku osalemise soovile. Nende oskuste ja teadmiste pagas on seega oluline, et arendada loovust ja innovatsioonisuutlikkust.

Üha suurem vajadus arendada loovust ja innovatiivsust ning nende arenguks vajalikke oskusi on põhjus, miks traditsioonilised õpetamismeetodid, mis seisnevad juhiste andmises ja loengupidamises, enam ei sobi. Frontaalõppe meetodeid on asendamas õppijakesksed mudelid, mis põhinevad õppijate aktiivsel kaasamisel refleksiooni- ja interpretatsiooniprotsessi. Õppimine toimub koostöös teistega, loovalt sotsiaalseid tegevusi ja harjumusi omavahel jagades. Organisatsiooniline kultuur, mis toetab avatust ja loovust, on eduka õppimise ja innovatsiooni oluline eeltingimus.

3. KONSULTEERIMINE HUVITATUD ISIKUTEGA JA MÕJU HINDAMINE

3.1. Konsulteerimine huvitatud isikutega

Euroopa Parlamendi liikmete ja liikmesriikide esindajatega peeti mitteametlikke arutelusid Euroopa loovuse ja innovatsiooni aasta (mille aluseks on olemasolevad programmid) korraldamise üle. Algatuse idee kiideti kõikide poolt heaks ja erinevate sidusrühmade suur huvi täpsema teabe vastu näitab, et Euroopa loovuse ja innovatsiooni aasta on vajalik.

3.2. Eeldatav mõju

Tööprogrammil „Haridus ja koolitus 2010” on mitmeid väljundeid, sealhulgas iga kahe aasta tagant esitatavad aruanded koostöö kohta mitmetes haridus- ja koolitusvaldkondades,

soovitused või muud mittesiduvad põhimõtted või instrumendid, mis käsitlevad konkreetseid teemasid nagu mitteformaalse ja informaalse õppe tulemuste tunnustamine või elukestva õppe suunised. Paljud tööprogrammi meetmetest on siiski suunatud eelkõige selles valdkonnas tegutsevatele või poliitikakujundajatele ning ei ole piisavalt nähtavad laiemale publikule jaoks.

Euroopa aasta, mis keskendub loovuse ja innovatsioonisuutlikkuse arendamisele, oleks hea võimalus tuua mõned neist väljunditest laiemale avalikkuse tähelepanu alla nii, et need oleksid kõigile kättesaadavad ja elavdaksid inimeste kujutlusvõimet; sealjuures võiks esile tuua nende analüüside ja poliitiliste soovitude tulemusi, mis on Euroopa tasandil juba heakskiitu leidnud. Euroopa aasta oleks ka hea võimalus sidusrühmadele, sealhulgas Euroopa, riiklikul, piirkondlikul või kohalikul tasandil tegutsevatele asutustele ja kodanikuühiskonna organisatsioonidele, kuidas üleeuroopalises algatuses osalemise kaudu oma meetmetega suuremat mõju ning laiemat tunnustust saavutada. See aasta aitaks seega tugevdada tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010” raames juba läbiviidavate meetmete mõju ning töötada välja vajalikul määral uusi meetmeid, mille eesmärk on arendada loovuse ja innovatsiooni arendamisega seonduvaid oskusi. Euroopa aasta 2009 arendaks edasi ka kultuuridevahelise dialoogi Euroopa aastal (2008) saavutatut, rõhutades inimeste- ja kultuuridevahelise suhtluse tähtsust loovuse ja innovatsioonisuutlikkuse edendamisel kultuuriliselt mitmekesisel keskkonnal.

Euroopa aasta 2009 on seega loodetavasti vähemalt sama suure mõjuga kui eelmised seda tüüpi algatused hariduse valdkonnas, näiteks Euroopa elukestva õppe aasta (1996) ja Euroopa aasta „Haridus spordi kaudu” (2004). Praegune keskendumine konkurentsivõime, teadmiste ja oskuste tõhustamisele Lissaboni strateegia kontekstis toob tõenäoliselt kaasa olukorra, kus Euroopa aasta tulemused puudutavad sidusrühmi veelgi enam.

Meetmed asjakohastes poliitikavaldkondades väljaspool hariduse valdkonda, näiteks ettevõtluse, meedia, ühtekuuluvuse, maaelu arengu ja teaduse valdkonnas, aitavad juba ise otseselt või kaudselt kaasa loovuse ja innovatsioonisuutlikkuse arendamisele. Komisjon kavatses kasutada ka nende valdkondade meetmeid, et suurendada Euroopa aasta 2009 mõju.

4. ETTEPANEKU ÕIGUSLIK KÜLG

4.1. Kokkuvõtte Euroopa aasta eesmärkidest ja kavandatavatest meetmetest

Euroopa aasta 2009 üldeesmärk on arendada kõigi inimeste loovust kui innovatsiooni käivitajat ning peamist tegurit, mis võimaldab elukestva õppe kaudu arendada isiklikke, tööalaseid, ettevõtlusalaseid ja sotsiaalseid pädevusi.

Kooskõlas elukestva õppe kontseptsiooniga, mille nõukogu kinnitas 27. juuni 2002. aasta resolutsioonis elukestva õppe kohta,⁶ tuleb loovust ja innovatsioonisuutlikkust edendada elukestva õppe kõikides etappides, alates esmasest kohustusliku hariduse omandamisest kuni sellele järgneva hariduse ja koolituseni ning hõlmates töö- ja pensioniiga. Seda kontseptsiooni rakendatakse formaalse, mitteformaalse ja informaalsete õppimise puhul.

Nii nagu teistegi Euroopa aastate puhul on meetmete hulgas teavitamis- ja tutvustamiskampaaniad, üritused ja algatused nii Euroopa, riiklikul, piirkondlikul kui kohalikul tasandil, et edastada olulisi sõnumeid ja levitada teavet heade tavade kohta. Euroopa aasta 2009 rakendamiseks kasutatakse olemasolevaid ühenduse programme, eelkõige

⁶ ELT C 163, 9.7.2002, lk 1.

elukestva õppe programmi aastateks 2007–2013⁷ ja programmi „Kultuur” (2007–2013)⁸ ning teisi programme ja algatusi, vastavalt prioriteetidele, mis on nende programmide raames seatud aastaks 2009⁹. Kõnealused prioriteedid hõlmavad selliseid valdkondlikke eesmärke nagu: loovuse ja innovatsiooni äratamine ja toetamine; uuenduslike pedagoogiliste lähenemiste väljatöötamine loovate kunstide ja loodusteaduste õpetamiseks koolides; nn teadmiste kolmnurga idee edendamine, luues kõrgkoolide ümber õppepiirkondi, mis aitavad kaasa piirkonna arengule; innovatsiooni arendamise ja leviku toetamine kutsehariduse kaudu; enesetäiendusvõimaluste pakkumine täiskasvanutele, et suurendada nende kultuurilisi teadmisi, loomingulist väljendusoskust ja innovatiivsust täiskasvanuhariduse kaudu ning kõikide elukestva õppega seonduva tegevuse etappides teavitamine ja üritused eesmärgiga tutvustada ja rakendada saavutatud tulemusi.

Et kõik Euroopa aasta 2009 jooksul korraldatud ettevõtmised vastaksid iga liikmesriigi vajadustele ja oludele ning et Euroopa tasandil omandatud kogemuste mõju oleks võimalikult suur, kutsutakse liikmesriike ametisse nimetama riiklikku koordinaatorit, kes korraldab oma liikmesriigi osalemise Euroopa loovuse ja innovatsiooni aasta tegevuses, kui Lissaboni strateegia riiklik koordinaator ei suuda piisavalt seda ülesannet täita. Euroopa tasandil koordineerib tegevust Euroopa juhtrühm, kuhu kuuluvad riiklike koordinaatorite esindajad.

4.2. Õiguslik alus

Käesoleva algatuse õiguslikuks aluseks on EÜ asutamislepingu artiklid 149 ja 150. Kõnealused artiklid on põhimõtteliselt seotud ja järgivad elukestva õppe lähenemist, mida on mitmetes ühenduse tekstides (sealhulgas käesoleva otsuse põhjendustes nimetatud tekstides) kümnekonna aasta jooksul ikka ja jälle kinnitatud.

4.3. Subsidiaarsuse põhimõte

Ettepanek on subsidiaarsuse põhimõttega kooskõlas samadel alustel nagu kehtiv elukestva õppe programm, mis on Euroopa aasta 2009 rakendamise oluline vahend. Nagu ka elukestva õppe programmi puhul, ei ole liikmesriikidel võimalik piisaval määral ettepaneku eesmärke saavutada, sest üksnes riigi tasandi meetmed ei võimaldaks kasu saada Euroopa tasandist, kus vahetataks liikmesriikide kogemusi ning häid tavasid loovuse ja innovatsiooni konkreetsete valdkondade võtmepädevuste edendamisel.

Ettepaneku eesmärke saab ühenduse meetmete kaudu paremini saavutada, sest Euroopa aastad on enamasti ette nähtud selleks, et toime tulla kogu Euroopa ees seisvate väljakutsetega, kasutades enamuse kaasabi nii, et omavahel on ühendatud üldsuse teadlikkuse tõstmine ja poliitiliste arutelude edendamine.

4.4. Proportsionaalsuse põhimõte

Kavandatud meetme elluviimine on lihtne, see tugineb olemasolevatele programmidele ja nõuab teavitamiskampaaniate keskme suunamist Euroopa aasta teemadele. Kavandatud meetmega ei kaasne eproportsionaalseid halduspiiranguid seda rakendatavatele ametiasutustele.

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 1720/2006/EÜ, 15. november 2006 (ELT L 327, 24.11.2006, lk 45): http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/index_en.html.

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 1855/2006/EÜ, 27. detsember 2006 (ELT L 372, 27.12.2006, lk 22).

⁹ http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/call08/prior_en.pdf.

4.5. Õigusakti valik

Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus on sobivaim vahend, et tagada seadusandja täielik kaasamine Euroopa aasta kavandamisse.

5. MÕJU EELARVELE

Euroopa aasta jaoks ei ole taotletud täiendavaid rahalisi vahendeid. Paindlikkus elukestva õppe programmi ja teiste asjakohaste programmide aastaste ja mitmeaastaste prioriteetide määramisel näeb ette piisava marginaali, millega toetada teadlikkuse tõstmise kampaaniaid sarnaselt eelnevate Euroopa aastatega. Euroopa aasta 2009 rakendamiseks vajalikke haldusressursse on samuti võimalik katta olemasolevatest halduseelarvetest.